

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Georgii de Rhodes Avenionensis S. J. disputationum
theologiae scholasticae tomus ...**

Rhodes, Georges de

Lugduni, 1661

Sectio I. Propria ratio & quidditas actus voluntarij & inuoluntarij.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81987](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81987)

Quenam sit propria ratio, & quidditas Actus
Voluntarij & Involuntarij.

S. Thom. quæst. 6. & 7.

Quidditatem propriam voluntarij expositurus Philolophus *cap. illo 1. lib. 3. Ethicorum*, definit primo inuoluntarium id quod vi aut ignorantie agit: deinde voluntarium definit, quod est ab intrinseco principio cognoscente singula in quibus est actio: quarum definitionum partes omnes vt exponantur, primò statuendum est, illas esse veras definitiones actus voluntarij & inuoluntarij. Secundò, quomodo vis seu violentia tollat voluntarium. Tertio, quomodo ignorantia cum illo pugnet. Quarto, quomodo metus. Quintò, quomodo concupiscentia illi aduersetur,

§. I.

Voluntarij & Inuoluntarij Aristotelica definitio.

Certum est primò, dupliciter dici posse aliquid voluntarium. Primò quidem obiectiue, illud nimirum quod est obiectum actus voluntatis, & illud propriè dicitur esse volitum, non dicitur autem propriè voluntarium, v. gr. si me vidente atque gaudente Titius occidit Sempronium, homicidium illud volitum mihi erit non voluntarium, quia effectiue non procedit à voluntate, quamuis sit obiectum à me volitum cum terminet actum meæ voluntatis. Secundò, voluntarium propriè illud appellatur quod procedit à voluntate tanquam à principio effectiue, quod enim est effectus voluntatis illud est quod vocatur propriè voluntarium: quia verò procedere multa possunt à voluntate, quæ tamen erunt inuoluntaria, idèo queritur, quid exigatur necessariò ad hoc, vt actus procedens à voluntate sit propriè voluntarius.

Certum est secundò, quod in omni actu procedente à voluntate quædam sunt substantialia quædam verò accidentalia, quas vocant circumstantias actus: substantialia dicuntur actui ea, quæ constituunt actum in tali specie infimâ, eo quod pertineant ad genus eius aut differentiam: v. gr. obiectum quod terminat actionem est sine dubio essentialis actui, quia eo variato totus variaretur actus: Circumstantiæ actus dicuntur, ea quæ sic adiunguntur actui, vt iis variatis actus tamen maneret in eadem specie, sunt enim accidentia ipsius actus, tum in genere naturæ, tum in genere moris, v. gr. cum quis alium occidit gladio, mors illa est obiectum essentialis actui, instrumentum autem est circumstantia.

Certum est tertio, septem enumerari solere communiter circumstantias quas commodè S. Thomas in tres ordines, distribuit *quæst. 7.* nam aliæ attingunt ipsum actum, vbi, quando, quomodo, locus, duratio, & modus: aliæ pertinent ad causam actus, cur, quis, quibus auxiliis finis, persona, & instrumentum: ad effectum actus pertinet quid, provt significat quantum & quale. Prima ergo circumstantia (quis) significat personam quæ agit aliquid aut patitur, verbi gratiâ vtrum is qui cædit aut qui cæditur Sacerdos sit, an Laicus. Secunda (quid) non denotat obiectum ipsum & materiam, vt dixi, sed quantitatem aut qualitatem ipsius materiæ, circa quam actio versatur, vtrum verbi gratiâ vestis quam furatus es multa sit & pretiosa. Tertia (vbi) significat locum, vtrum in loco sacro furatus sis. Quarta (quibus auxiliis) denotat media & instrumenta quibus vsus es, verbi gratiâ, vtrum armatus & cum pluribus sociis sis furatus. Quinta (cur) significat finem extrinsecum si verbi gratiâ, furatus es ad ludendum.

scrupulum; neque mortale peccatum aliquid reputet, nisi iurare possit illud esse tale. Tertio, quoties circa præterita cruciabitur, an verbi gratiâ, tentationi consenserit, iudicet semper se non consensisse, nisi iurare possit se consensisse. Quarto, circa confessiones nullum etiam peccatum mortale confiteatur, quin possit iurare illud esse mortale, neque vnquam expositum fuisse in confessione. Quod si dubitet de præteritis confessionibus, nunquam eas repetat nisi iurare possit similiter, illas fuisse mancas. Quintò, Confessarius omnia scrupulosi dubia interpretari debet in bonam partem, & illa rarò debet admittere; sed frequenter importunum interrogatorem repellere. Vide Sanchez *lib. 1. cap. 10. Valquem disp. 67. Salam tractat. 8. de conscientia disput. vnica sect. 29. Valentiam, &c.*

Solutio
difficulta-
tum.

Ad primam, satis patet quomodo scrupulosus habeat dictamen internum ex rationibus extrinsecis propter quas rectè operatur, sequens confessarij iudicium. Vnde neque vult peccare cum iudicet se debere hoc prudens iudicium si qui, & habeat certum iudicium quod ita possit, & teneatur operari, vnde patet responsio ad secundam & tertiam.

DISPUTATIO III.

De Principio materiali, & subiectiuo Actuum
Humanorum.

S. Thomas à quæst. 6. ad 18.

Actio hu-
mana.

APLICATO vtroque principio extrinseco humanarum Actionum, sine ac regulari, primum statim occurrit principium intrinsecum materiale ac subiectiuum, actio videlicet humana, quæ totius bonitatis ac malitiæ subiectum est. Sic enim vulgò per quamdam quasi excellentiam appellatur actio illa, quæ procedit à voluntate liberè operante cum consideratione bonitatis aut malitiæ moralis, quia illa sola est quæ dirigimur in finem, illa quam regulari recta ratio, illa in qua vt subiecto refidet bonitas aut malitia moralis. Quoniam verò actio illa vt sit idoneum subiectum moralitatis, exigit primò vt sit voluntaria, deinde vt sit libera; video mihi dicendum esse primò de Voluntario, & Inuoluntario. Secundò de libertate voluntatis.

QVÆSTIO I.

De Actu voluntario, & Inuoluntario.

S. Thomas à quæst. 6.

In iis quæ sponte aliquis agit, laudes & vituperationes, in iis quæ inuitus facit venia sæpè ac misericordia locum habent, inquit Philolophus 3. *Ethicorum cap. 1.* hoc enim ad omnem humanum actum ante alia requiritur vt sit voluntarius. Primò, ergo in genere videndum est quanam sit propria ratio & quidditas voluntarij. Secundò, quomplex sit voluntarium. Tertio, in specie quanam actus elici à voluntate sint voluntarij. Quarto, quanam actus imperati à voluntate sint voluntarij. De omissione autem quomodo voluntaria esse possit constabit ex dicendis de illius libertate.

Definitio
voluntarij
& inuoluntarij.

Voluntarium obiectiue.

Voluntarium effectiue.

Substantialia actui.

Circumstantiæ actus.

Septem circumstantiæ.

dum. Sexta (quomodo) significat modum actionis, vtrum dolo an vi, sensim an vehementer. Septima (quando) denotat tempus vtrum festo die alienas segetes messueris & furatus sis. Quomodo autem id quod secundum vnam rationem circumstantia tantum est actus; secundum alteram sit illi substantialis dicetur sequenti disputatione. His ita positis.

Status con-
trouersie.

Difficultas est vtrum à Philosopho tradita voluntarij definitio, propriam eius rationem explicet, neque vlli conuenire alteri possit.

Triplex
dubitatio.

Ratio verò dubitandi est primò, quia tota illa definitio conuenit actui mentis, quo assentimur conclusioni scientifica, nam ille cum sit vitalis procedit à principio intrinseco, & ex cognitione præmissarum, quæ dicitur tota esse ratio Voluntarij: & tamen assensus ille non est ex se voluntarius. Idem dici potest de productione habitus, quæ semper est ab intrinseco principio, & cognitionem habere potest adiunctam.

Secundò, ex ea definitione sequitur voluntarium non esse actum ipsum elicited à voluntate, sed eum duntaxat qui est imperatus ab actu elicitò, quod absurdum est. Probat quia, si actus ipse voluntatis elicited esset voluntarius, necesse esset vt voluntas per virtutem saltem reflexionem vellet ipsum actum, atque ita infinitè in illo actu essent reflexiones, cum omnes sint voluntaria. Deinde si actus ipse voluntatis est voluntarius, sequitur quod omnis actus auersatiuus est profectiuus; odium enim obiecti erit amor ipsius odij: hic enim actus respectu ipsius obiecti non est voluntarius, cum illud potius sit nolitum, ergo est voluntarius respectu actus ipsius.

Tertiò, si necessarium esset in actu voluntario singula cognoscere tum substantialia, tum accidentalia, sequitur voluntarios & spontaneos non esse actus brutorum & puerorum: Imò & plurimos etiam actus nostros in quibus non omnes circumstantias sæpe consideramus.

Definitio
voluntarij.

Dico primò, rectè definitur à Philosopho Voluntarium proprie dictum, actus qui procedit à principio intrinseco cognoscente singula, in quibus est actio. Vbi per (singula in quibus est actio) intelliguntur obiectum, & circumstantia.

Probat.

Ratio est, quia voluntarium proprie dictum, est illud quod sufficienter distinguitur à naturali, & à violento, sed illud sufficienter differt à violento per hoc quod procedat à principio interno, à naturali autem per id quod procedat à cognitione ipsum causante. Nam verbi gratia nutritio voluntaria non est sed naturalis, quia cognitio illam non causat. Deinde conuenit allata Philosophi definitio illis omnibus quæ sunt voluntaria. Nam in brutis & in pueris actus illi sunt voluntarij quos causat cognitio aliqua saltem obiecti & aliarum circumstantiarum, non sunt autem voluntarij respectu circumstantiarum illarum, quæ non sunt cognitæ: & clarum est quod in omnibus, Actus dicuntur esse voluntarij secundum illas duntaxat circumstantias, quæ cognoscuntur, secundum alias sunt involuntarij. Occidit hominem quem nescis esse Sacerdotem, actus ille tibi est voluntarius vt homicidium est, non est autem sacrilegium. Denique nulli actui conuenire potest vt principium internum habeat sui esse, & vt causetur à cognitione, obiecti sui nisi sit voluntarius, quamuis à cognitione alicuius alterius obiecti procedere possit. Quando autem dixi voluntarium procedere à cognitione, de sola intelligi debet cognitione vel ipsius actus, vel proprii obiecti. Homicidium verbi gratia dicitur voluntarium, quia procedit à cognitione ipsius homicidij, est enim actus imperatus: voluntas autem oc-

cidendi, qui actus est elicited, dicitur voluntaria, quia procedit à cognitione obiecti sui, nempe homicidij quod ipsa imperat. Vnde.

Solutio
primæ dubitatio.

Ad primam Respon. definitionem voluntarij non conuenire assensui conclusionis, quia ille procedit quidem à cognitione præmissarum, sed non à cognitione sui, vel obiecti sui, nam præmissæ non sunt cognitiones ipsius conclusionis saltem formales, neque illius eiusdem obiecti quod cognoscitur per conclusionem, quæ coniungit extrema inter se, non autem extrema cum medio, quod fit per præmissas. Omnis actus voluntarius, si elicited est, procedit à cognitione obiecti sui: si est imperatus, procedit à cognitione sui. Idem statuendum est de actione quæ producitur habitus, illa enim procedere potest à cognitione, non tamen sui, vel obiecti sui, nisi forte sit actio voluntatis, vel ab ipsa imperetur.

Instabis, iudicium intellectus ita procedit à prima apprehensione, vt nihil planè per iudicium illud cognoscatur, quod per primam apprehensionem non fuerit cognitum, ergo tota definitio voluntarij conuenit etiam iudicio intellectus, est enim à principio interno cognoscente singula. Neque fatisciant illi qui dicunt quod addi debet in definitione voluntarij (cognoscente finem) nam iudicium quo cognoscitur finis vt finis, procedit etiam ex apprehensione finis vt finis, & tamen non est voluntarium.

Respon. definitionem (voluntarij) à Philosopho allatam non conuenire iudicio intellectus, quia id quod voluntarium est procedit à cognitione mouente appetitum, & causante actum. Non enim ad actum voluntarium satis est vt coniunctam habeat cognitionem, nisi cognitio mouendo appetitum causet actum qui dicitur voluntarius. Prima verò apprehensio iuncta semper est cum iudicio, sed non illud causat mouendo appetitum.

Solutio
secundæ.

Ad secundam Respon. actum elicited à voluntate, voluntarium esse per modum effectus, non esse necessariò voluntarium per modum obiecti, id est non necessariò esse volitum vt bene ostendit Vasques *disp. 23. cap. 2. contra Suarez tract. 2. disput. 1. sect. 1.* Alioqui vt dicitur rectè in argumento infinitæ reflexiones essent necessaria. Nego igitur quod in actu odij vt sic necessariò reperiatur actus profectiuus, respectu ipsius actus, cum, verbi gratia, odio habeatur Petrus, non amatur necessariò ipsum odium nisi valde impropiè. Quod autem ait Caietanus amorem esse semper in ipso odio, respectu ipsius obiecti, verbi gratia, cum odi Petrum, amo illud malum quod illi volo: cum autem nolo malum Petro, odi malum & amo Petrum, pertinet ad tractatum de Passionibus.

Solutio
tertiæ.

Ad tertiam Respon. dictum iam esse actus brutorum, & puerorum in eo tantum esse voluntarios, quod ab ipsis cognoscitur; circa eas circumstantias, quas non cognoscunt, illos non esse voluntarios.

S. II.

An & quomodo Violentum opponatur
Voluntario.

Definitur (violentum) à Philosopho ibidem, Quod est à principio extrinseco, in quod nihil confert is qui agit, aut patitur. Quæ definitione complexus est quidditatem ipsius violentiæ, principium quod illam infert, subiectum quod illam pati potest, res ipsas quæ sunt violentæ.

Quid sit
violentum.

Ratio dubitandi est primò, quia multa sæpe sunt violenta quæ tamen procedunt à principio intrinseco, vt si quis occidat se ipsum. Vel enim per principium intrinsecum

Triplex
dubitatio.

trinfecum significatur principium actuum, & sic naturale non erit semper à principio intrinfeco, nam sæpè ad illud satis est principium internum recipiens, vel intelligitur principium passuum, & sic violentum est etiam à principio intrinfeco.

Secundò, si ad violentiam satis est vt passum non habeat inclinationem ad formam quæ recipitur, subsistentia diuina erit violenta humanitati Christi: motus circularis ignis erit ipsi violentus: tenebræ violentæ erunt aëri, qui non habet ad illas inclinationem: quies violenta erit cælo quod recipit motum, materia vnã recipiens formam patietur violentiam, quia non recipit alias formas ad quas habet æqualem inclinationem.

Tertiò, posset ipsa etiam voluntas pati violentiam, quia potest ab extrinfeco principio cogi ad volendum: consequens autem absurdum est, quia non potest fieri vt actus quos ipsa voluntas elicit sint à principio extrinfeco. Deinde actus ipse voluntatis est inclinatio actualis: implicat autem vt inclinatio sit contra inclinationem: ergo illud non est violentum, quod est contra inclinationem.

Affertio.

Dico secundò, rectè violentum definitur à Philosopho quod est à principio extrinfeco in quod nihil confert is qui agit aut patitur, vbi tota definitio explicat propriam quidditatem violentiæ, prima eius pars explicat principium à quo illa infertur, secunda subiectum quod illam patitur, & res quæ sunt violenta.

Propria ratio violenti.

Primò igitur in eo consistit germana violenti ratio, per quod violentum differt à naturali & à voluntario, sed per illa duo quæ ponuntur in definitione, ab vtroque differt; nam naturale semper est à principio intrinfeco, & iuxta inclinationem passi: voluntarium autem est etiam à principio interno, & est iuxta inclinationem ipsius qui vult, ergo violentum propriè dicitur illud quod est à principio extrinfeco contra inclinationem passi.

Principiū inferens violentiā.

Secundò, dixi (violentum) esse à principio extrinfeco quocumque tandem illud sit, principium enim violentiam inferens est illud omne quod producit in subiecto à se distincto aliquid quod repugnat eius inclinationi siue illud sit Deus siue creatura. Non enim audiendi vllò modo sunt Thomistæ, cum negant posse violentiam creaturæ inferri à Deo, quia inquit Deus est creaturis maximè intrinfecus neque potest operari contra illarum exigentiam, cum nulla creatura exigat aliquid habere contra voluntatem Dei supremi Domini, neque illi volenti resistere potest, cum tamen ad violentiam necessaria sit resistentia.

Deus infert potest violentiam.

Sed hæc omnia non sunt vllius momenti vt rectè demonstrant Valentia, Vasques, Suares, illud enim dicitur agens creaturæ omnino extrinfecum quod à creatura planè distinguitur, non enim per agens passo extrinfecum illud intelligitur quod est inditans localiter, Deus à creatura planè distinguitur, ergo est agens extrinfecum. Deinde operari Deus sine dubio potest contra exigentiam naturalem creaturæ, quomodo enim si aquam calefaciat, non erit motus ille violentus aquæ: creatura ergo non exigit quidem aliquid habere contra voluntatem Dei, quia hoc est impossibile: sed exigit, ne Deus voluntatem hanc habeat naturæ ipsius contrariam. Verum est quod Dei voluntati nihil est quod resistere possit efficaciter, certum est quod resistere multa possunt ineffaciter.

Subiectum quod patitur violentiam.

Tertiò, id cui violentia infertur est illud omne contra cuius inclinationem & appetitum vel naturalem vel elicatum, operari potest agens extrinfecum; sic enim intelligi debent verba illa Philosophi, in

quod nihil is qui agit aut patitur confert per hæc enim verba non intelligitur resistentia solum negatiua ipsius passi, quæ non est aliud quàm negatio inclinationis, sed exigitur ad violentiam resistentia positiua, id est appetitus vel naturalis vel elicitus contrarius tali formæ. Nam reluctari est contra niti ne talis forma recipiatur, ea enim sola (inquit Philosophus) violenta sunt quæ molestiam pariunt, nihil autem molestum est, nisi quod est contra appetitum posituum naturalem, vel elicatum: violentum ergo semper est contra posituum appetitum.

Qualitate reluctatio requiritur ad violentiam.

Quaritur autem qualis sit reluctatio illa & contrarius nifus inclinationis naturalis, quo passum repellit rem violentam. Resp. illum non necessariò esse actionem aliquam positiuam, & impetum agentis vt putat Vasques, sed interdum esse solum appetitum naturalem subiecti ad non habendam aliquam formam, sine actione vlla quæ repellat formam, v. g. si aqua diuinitus toto frigore spoliata calefieret, pateretur violentiam etiam si non ageret in ipsum ignem; receptioni enim illi frigoris, tota conueniret definitio violentiæ, quia esset à principio extrinfeco contra inclinationem eius appetitus, quod formam pateretur appetitus autem naturalis alicuius subiecti, non minus est resistentia quàm appetitus elicitus.

Voluntas pati potest violentiam.

Ex eo autem quod dixi de subiecto violentiam patiente sequitur, quod voluntas pati aliquando potest violentiam. Sunt enim in voluntate cessatio actus, actus eliciti ab ipsa voluntate, actus ab ea imperati. Primò certum est posse inferri voluntati violentiam circa cessationem actuum, id est voluntati tunc inferri violentiam quando contra impetum vel elicatum vel naturalem impeditur agere v. g. si positâ visione in intellectu impidiretur voluntas Deum amare, illa cessatio actus esset illi violenta. Secundò certum est actus voluntatis elicitos nunquam esse posse violentos simpliciter, quamuis esse possint necessarij: quia illi actus non sunt à principio extrinfeco quos voluntas ipsa elicit, est autem probabile quod illos imprimere non potest solus Deus. Imò etiam si à principio extrinfeco imprimi possent huiusmodi actus non essent tamen violenti, quia omnis actus violentus esse debet contra inclinationem voluntatis, sed actus elicitus à voluntate cum sit inclinatio ipsa voluntatis, non potest esse contra inclinationem voluntatis, ergo non potest esse violentus voluntati.

Violentum actum voluntatis esse posse violentum.

Dices ad actum violentum non requiritur vt sit contra inclinationem naturalem, sed sufficit vt sit contra inclinationem actualem, & appetitum elicatum: si autem cogerer à Deo amare obiectum, quod per alium actum positiuum vellem odisse, vel etiam actu odio haberem, ille amor esset contra inclinationem elicitam, ergo ille amor esset violentus, præsertim si esset simul cum odio.

Actus imperati esse possunt violenti.

Resp. amorem illum non posse appellari violentum simpliciter, sed duntaxat secundum quid, quia vt esset violentus simpliciter deberet esse contra appetitum voluntatis tum naturalem tum elicatum: iste amor non est contra naturalem appetitum voluntatis, quæ inclinatio de se habet, & est indifferens ad omnem actum, quamuis sit contra appetitum elicatum. Imò quoties necessitatur voluntas ad aliquem actum, quem ex sua natura potest liberè omittere, patitur aliquam violentiam, quia quamuis hic actus non sit illi violentus, tamen necessitas operandi contra innatam libertatem, est illi violenta, cum ex sua natura operetur liberè quoties non proponitur illi obiectum sub ratione summi boni, vel sub ratione summi mali.

Denique certum est posse violentiam inferri voluntati circa illos actus quos ipsa imperat alijs potens

rijs

tiis sibi subditis, v.g. si quis volentem ambulare, derineat: vel volentem cogitare distrahat. Tunc enim actus qui eliciuntur sunt violenti voluntati contra cuius sunt imperium, & ipsi etiam potentiis, quia illa cum naturaliter subdantur voluntati, contra eam inclinationem est, operari contra eius imperium: illis ergo saltem secundum quid erunt isti motus violenti, qui tamen in se ipsis non sunt contra earum inclinationem.

Quamquam
res sunt
violenta.

Quartò, illa dici possunt generatim esse violenta quæ sunt contra inclinationem vel naturalem, vel elicitam. Primò enim violenta est (vt dixi) cessatio actionis, vel priuatio formæ, quia esse possunt contra inclinationem naturalem, v.g. si ignis impediatur calefacere, vel etiam si spoliatur toto calore debito: si ergo materia prima spoliaretur, omni forma pateretur violentiam. Secundò, actio quæ ab extrinseco imprimatur, est sine dubio violenta passio, si sit contra inclinationem passii. Si autem duplex in aliquo subiecto sit inclinatio, sicut est in homine grauitas corporis, & animæ appetitus, tunc actio non est violenta, quamuis repugnet appetitui qui est altero inferior, ambulatio v.g. violenta non est homini, licet contraria sit appetitui naturali tendendi deorsum, quia est conformis appetitui hominis elicto, quia imperat appetitui naturali: nunquam autem naturalis esse potest actio respectu agentis vt sic, quamuis esse possit violenta secundum quid agenti vt passum est: si aqua se ipsam calefaciat diuinitus, calefactio ipsi erit violenta vt patitur, non autem vt agit, quia sic nihil ponitur in aqua quod sit ipsi contrarium. Tertio, destructio rei est etiam violenta rei quæ destruitur, & non tantum subiecto in quo talis causatur mutatio, quia illa licet non sit contra exigentiam præsentem rei quæ destruitur, est tamen contra exigentiam immediatè præcedentem, quam res habebat vt permaneret in esse: sicut veram homo patitur iniuriam dum occiditur innocens, quia licet nullum tunc habeat ius, cum non existat, ius tamen læditur quod immediatè antè habebat ne occideretur. Carentia creationis non est violenta rei possibili, quia illa neque habet, neque vnquam habuit ius illud & debitum creationis.

Solutio
etiam dis-
cultatum

Ad primam Resp. nihil esse posse violentum simpliciter, quin sit à principio extrinseco agente contra inclinationem passii. Violentum enim opponitur naturali tum voluntario, quod semper est à principio intrinseco. Ad violentum prout naturali opponitur, sufficit vt sit contra inclinationem passii: ad violentum prout voluntario opponitur, præterea exigatur vt sit ab agente extrinseco: mors ergo quam sibi aliquis inferret, non esset violenta simpliciter cum esset voluntaria.

Ad secundam constat ex dictis quod ad veram violentiam requiritur appetitus positius non habendi formam illam quæ violenta dicitur. Humanitas sanctissima Christi Domini, non habet quidem appetitum naturalem ad subsistentiam Verbi, sed non habet appetitum positium carenti tali subsistentia quæ propterea non est ipsi violenta. Idem esse debet iudicium de aliis quæ ponuntur in argumento.

Ad tertiam, soluta manet difficultas ex dictis in tertia parte conclusionis, vbi dixi quomodo in actibus etiam elicitis, voluntas pati possit violentiam secundum quid, non autem violentiam simpliciter.

Violenti
differt à
coacto, &
à necessa-
rio.

Colliges ex his quomodo violentum differat ab eo quod dicitur coactum, & ab eo quod dicitur necessarium. Violentum enim est id quod passum ab ex-

Tom. I.

trinseco recipit contra suam inclinationem & internum imperium. Coactum est quidem contra internum aliquem imperium, & quandam velleitatem, sed non ab extrinseco principio, neque semper contra inclinationem absolutam, ideòque potest esse voluntarium, vt cum in tempestate projicit aliquis merces in mare. Necessarium autem est saepe à principio intrinseco, & iuxta inclinationem vt amor beatorum. Omne igitur violentum, est coactum & necessarium, sed non contra.

§. III.

An & quomodo Ignorantia tollat Voluntarium.

Non sola violentia, sed ignorantia etiam causat Inuoluntarium, quod, vt dixi, definit Philosophus, id quod per vim vel ignorantiam agitur. Non consideratur autem ignorantia hoc loco quatenus vna est ex causis peccati, sed præcisè prout facit actum esse inuoluntarium, aut minus voluntarium.

Ratio verò dubitandi primò est, quia si aliquando ignorantia manet cum voluntario, necesse est vt sit volita, sed non potest esse volita quin sit cognita, si autem cognita est, iam peccatum ex ignorantia erit peccatum ex malitia, ergo nulla ignorantia stare potest cum ratione voluntarij.

Triplex
difficultas.

Secundò, nulla etiam ignorantia potest esse causa operis, si nullum habere possit influxum in ipsum opus quod elicitur, sed illa nullum influxum habere potest in ipsum opus, ergo ignorantia non potest esse causa operis.

Tertio, si ignorantia illa quæ dicitur consequens non tollit voluntarium, non tollit etiam illud ignorantia illa quæ dicitur comitans: consequens est absurdum, quod probatur, habeat aliquis voluntatem efficacem occidendi inimicum si fortasse adesset, dicatque, non iacularer, nisi scirem fieri posse vt præter spem lateat hic hostis, quem tamen scio & omninò iudico, non adesse, tunc est verè ignorantia comitans, & tamen homicidium illud est voluntarium, quia voluntas occidendi hostem imperat efficaciter iaculationem, ergo ignorantia comitans non tollit voluntarium.

Dico tertio, Ignorantia siue iuris sit siue facti benè diuiditur à Theologis, primò in antecedentem, comitantem, & sequentem. Secundò, in ignorantiam vincibilem & inuincibilem. Tertio, in simplicem, crassam & affectatam: probatione assertio non eget, sed explicatione.

Multiplex
diuisio ig-
norantia.

Prima ergo diuisio allata communiter admittitur à Theologis: antecedens ignorantia vocatur illa quæ nullo modo volita est, & est causa operis, verbi gratiâ, prudenter iudicas alicubi latere feram, & iacularis in filium amantissimum quem occidis: non voluisti hanc ignorantiam, quia diligenter inquisiisti, neque voluisti opus, non enim fuisses iaculator, si tibi venisset in mentem suspicari, quod hic esset filius. Ignorantia comitans illa est, quæ non est vilo modo volita, sed tamen non est causa operis, verbi gratiâ post diligentem inquisitionem occidis in venatione inimicum, quem omninò putabas esse feram. Hanc ignorantiam non voluisti, cum diligenter inquisiueris & prudenter iudicaueris hic latere feram, sed voluisti tamen opus, quia si sciuisses hostem hic latere, libentiùs iaculator fuisses. Ignorantia consequens illa est quæ aliquo modo volita est, & aliquando causa est operis, aliquando non est causa, verbi gratiâ, dubitasti vtrum hic lateret hostis, & nullâ factâ inquisitione quam neglexisti, vel noluiisti fa-

Prima di-
uisio igno-
rantia.

V v

cere,

cere, occidisti eum putans esse feram: hanc ignorantiam diceris noluisse: opus autem ipsum fortasse non voluisti, quia iaculatus non esses si sciisses hostem adesse, vel fortasse voluisti, quia esses iaculatus fortassis etiam libentius.

Secunda diuisio,

Secunda diuisio in ignorantiam vincibilem & inuincibilem, receptissima etiam est. Vincibilis dicitur illa quam remouere possumus, & debemus, ideò vocari solet culpabilis: inuincibilis quam remouere nec possumus, nec debemus, solètque inculpabilis appellari.

Tertia diuisio,

Tertia diuisio ignorantia culpabilis in affectatam, crassam, & simplicem: declaratur, quia ignorantia consequens & vincibilis, vt dixi, volita est, potest autem esse tribus modis volita: primò directè per actum positiuum cum quis nescire vult aliquid vt peccet liberius: illa est affectata ignorantia. Secundò, esse potest volita indirectè cum graui negligentia, id est cum nulla omninò adhibetur diligentia, tunc enim ignorantia non est in se volita, sed in graui negligentia qua ipsam causat, diciturque crassa & lupina. Tertio, ignorantia indirectè volita est cum negligentia leuiori: cum videlicet aliqua sed non sufficiens adhibetur diligentia, vocaturque ignorantia simplex.

Conclusio
tribus membris.

Dico quartò, omnis actio facta cum ignorantia antecedente qua non est vllò modo volita, simpliciter inuoluntaria est; facta cum ignorantia comitante, non est inuoluntaria, sed nec est etiam voluntaria: facta cum ignorantia consequente, voluntaria est saltem secundum quid, nisi sit affectata ignorantia per quam augetur etiam voluntarium.

Antecedens ignorantia tollit voluntarium.

Prima pars de antecedente ignorantia negatur (vt monebà disputatione præcedenti) à nouis Dogmatistis. Sed lumine tamen naturæ notissima est, etenim *omne quod ob ignoracionem est factum, non sponte quidem est actum*, inquit Philosophus 3. *Ethicorum cap. 1.* & Demonstratur euidenter, tunc actio est inuoluntaria quando est contraria inclinationi saltem implicitæ voluntatis, & non procedit vllò modo ex cognitione: opus factum ex ignorantia qua causat opus, & nullo modo volita est, huiusmodi est, ergo illud opus non est voluntarium. Deinde illud non est voluntarium, quod sequitur ex eo quod non est voluntarium, actio facta cum ignorantia antecedente sequitur ex ignorantia qua non est voluntaria, ergo actio illa non est voluntaria: ideòque vocatur ignorantia illa inuincibilis & inculpabilis, vnde argumentor: illud non potest esse peccatum, quod non est in potestate voluntatis, sed illud quod fit ex ignorantia qua inuincibilis est, non est in potestate voluntatis, alioqui vincibilis erit ignorantia, ergo illud opus quod fit cum ignorantia inuincibili non potest esse peccatum. Maiorem negabunt Ianseniani, quos dicere non pudet peccatum esse posse in eo quod vitari non potest, & præcipi à Deo impossibilia: Sed hæc blasphemia est contra omnem rationem & Fidem. Sed de hoc iterum in materia de peccatis.

Ignorantia comitans tollit voluntarium.

Secunda pars de ignorantia comitante difficilior est, quia cum ignorantia illa non sit causa operis, videtur quod non tollitur per eam voluntarium actionis, probatur tamen opus illud factum cum hac ignorantia non esse voluntarium, etiam si positiuè non sit inuoluntarium, probatur, inquam, quia illud non est voluntarium quod efficaciter non procedit à voluntate, sed opus factum cum ignorantia comitante non procedit à voluntate, verbi gratia latet inimicus sub arbore, quem occidere maximè vellem, facta verò inquisitione diligenti puto latere ibi feram, ia-

color, & occido inimicum, homicidium illud non procedit à voluntate, quod enim non procedit à cognitione non procedit à voluntate, ergo illud opus quod fit cum ignorantia comitante, non est voluntarium, sed dici debet inuoluntarium priuatiuè, non positiuè.

Tertia pars de ignorantia consequente ac vincibili certissima est, quia illud est voluntarium cuius causa volita est: causa illius operis quod fit ex ignorantia consequente volita est, vel directè in se ipsa, vel indirectè in negligentia sciendi, ergo illud opus est voluntarium, saltem secundum quid, quia tunc habes voluntatem ignorandi diem ieiunij, & habes voluntatem ieiunandi, si scires esse diem ieiunij, est ergo illud voluntarium secundum quid, & secundum quid inuoluntarium. Quod si hæc ignorantia non sit causa operis, sed habeas voluntatem non ieiunandi, etiam si scires non esse diem ieiunij tunc violatio ieiunij simpliciter voluntaria est, quia procedit à principio interno cognoscente, saltem obscurè ac dubitatiuè, malitiam & obligationem inquirendi. Sed huiusmodi tamen ignorantia etiam si non omninò tollat, valde tamen minuit voluntarium, quia vbi minor est cognitio malitiæ, ibi etiam actus est minus voluntarius: si ignorantia fuerit simplex aut etiam crassa cognitio malitiæ confusa tantum est vt suppono: ergo tunc opus est minus voluntarium; si verò fuerit affectata & directè volita ignorantia, tunc voluntarium maius est quam si adesset scientia, quia nolle scientiam illam expulsiuam peccati, procedit ex maiori quadam deliberatione ac voluntate ipsius peccati, vnde peccatum illud est ex malitia vt patet.

Ignorantia consequens tollit voluntarium.

Ad primam Resp. cum Sanche *l. 1. in Decal. c. 16.* Suarez, Vasque, Sala, Castro tunc ignorantiam dici fuisse volitam quando præcessit in operante aliqua cognitio saltem confusa, vel dubitatio & scrupulus de malitia operis, & obligatione ad inquirendum, tunc enim si vel positiuè nolis inquirere, vel si absque positiuo vllò actu negligas inquirere, diceris voluisse ignorantiam quia vel voluisti eius causam, negligentiam videlicet inquirendi, vel eam in se ipsa voluisti, tunc autem ignorantiam non dici esse volitam, quando in operante nulla præcessit cognitio, vel dubitatio, & scrupulus de malitia operis, & obligatione ad inquirendum, quod enim nullo modo est cognitum, nullo etiam modo est volitum. Vnde peccatum ex ignorantia in hoc differt à peccato ex malitia, quod peccatum ex malitia coniunctum sit cum distincta cognitione malitiæ, peccatum ex ignorantia non sit coniunctum, nisi cum cognitione confusa, & dubitatiua malitiæ.

Solutio dubitationum.

Ad secundam Resp. ignorantiam non dici causam operis per se, quia influxum habere nequit, sed esse causam tanquam remouens prohibens, id est, quia remouet scientiam que impediret opus, si enim scires esse Patrem, non iaculareris contra eum nec occideres, ignorantia hæc remouet scientiam, quam si haberes illa impediret ne interficeres Patrem.

Ad tertiam satis ostensum est opus illud voluntarium non esse, quod fit cum ignorantia comitante, siue ille qui cum hac ignorantia occidit inimicum, verbi gratia, non cogitauerit prius de illo occidendo, siue cogitauerit, imò etiam tunc habeat voluntatem efficacem illum occidendi, si fortè ibi adesset, dicatque non iacularer, nisi scirem fieri posse vt ibi lateat, quem tamen haud dubiè scio hic non esse. Respondeo (inquam) homicidium illud etiam tunc voluntarium non esse: modò tamen supponas illum venatorem inquisiuisse diligenter, neque vllum habuisse

habuisse dubium de hoste hinc latente, neque iaculationem esse periculosam & vitari debere: tunc enim nego posse iaculationem illam efficaciter & per se procedere à voluntate occidendi hostem, sed tantum per accidens cum illa coniungi, ac proinde homicidium illud volitum esse per modum obiecti, sed non esse voluntarium, tanquam aliquid efficaciter per se procedens à voluntate occidendi hostem.

Reliqua de ignorantia pertinent ad tractatum sequentem ubi dicitur quomodo illa sit causa peccati.

§. IV.

An & quomodo Metus tollat Voluntarium.

Metus
gravis &
leuis.

Metus vocatur passio appetitus orta ex apprehensione mali futuri, & imminenti. Multa illius diuisiones afferri solent, explicandæ alibi. Grauis metus vocatur, mali alicuius grauis, qui propterea vocatur metus cadens in constantem virum, qui scilicet sufficiens esset ad dimouendum à proposito constantem aliquem virum, cui propterea viri fortis non adimeretur nomen: vocatur etiam iustus & probabilis, quia ex eo metu operans iuste ac probabiliter excusatur à legibus: metus appellatur leuis, timor alicuius mali leuis, propter quod scilicet vir constans non moueretur.

Tota ergo difficultas est, quomodo metus tollat, vel minuat in actu rationem Voluntarij, & quid proprie fit coactio.

Triplex
dubitatio.

Ratio verò dubitandi est quia, si metus grauis non redderet actum inuoluntarium, contractus non redderentur irriti propter solum metum, hoc autem falsum est quia, contractus Matrimonij, Votum solemne, testes in testamento, ipso facto irritantur.

Secundò metus non excusaret à peccato à quo tamen excusatur sæpissimè: posset enim aliquis celebrare v. g. sine sacris vestibus, potest omittere baptismum solâ contentus contritione: potest suscipere Eucharistiam non præmissâ confessione: potest vesci carnis humanis, quod tamen est contra Præceptum naturale.

Tertiò, non apparet quomodo metus grauis cadere dicatur in constantem virum, si non excusatur prorsus à peccato, & actum reddit inuoluntarium.

Assertio
tripartita.

Dico quintò, metus etiam grauis nunquam sufficit ad reddendum opus inuoluntarium simpliciter, sed reddit tamen illud secundum quid inuoluntarium, & licet non semper omnino tollat, valde tamen minuit peccatum, à quo etiam aliquando penitus excusatur.

Metus non
tollit vo-
luntarium.

Primam partem probat optimè Philosophus loco sæpè citato 3. *Ethic.* præsertim quia, opus illud non potest esse inuoluntarium quod procedit à principio intrinseco cognoscente singula in quibus est actio, opus factum ex metu huiusmodi est; vnde cum quis ex metu operatur, aliquando laudem, aliquando commiserationem, aliquando ignominiam meretur.

Facit in-
uolunta-
rium secun-
dum quid.

Secunda pars quòd metus faciat vt actus sit inuoluntarius secundum quid, probatur ab eodem Philosopho quia, cum voluntas ex metu operatur actum semper habet inefficacem, quo dicit vellem non facere: habet enim duos actus, vnum quo dicit posito eo metu volo facere hoc absolute, v. g. proijcere merces in mare; alterum quo ineffaciter dicit vellem tamen hoc non facere, vult igitur simpliciter & efficaciter, secundum quid autem, & ineffaciter non vult.

Coactio
quid sit.

Et hæc est quæ vocatur maximè proprie coactio participans aliquid de Voluntario & aliquid de inuoluntario; video autem in Scripturis aliquando vocari necessitatem, aliàs autem confundi cum violentia, cum tamen ab vtrâque distinguatur vt contra

Tom. I.

nouos dogmatistas postea disputabitur. Coactio igitur proprie dicta, est quæ voluntas ab extrinseco impulla eligit aliquid, quod alioqui detestaretur. Siue cum aliquis aliquid vult habens actu nolitionem eiusdem rei, quia videlicet actus qui fit à voluntate renitente, nec est purè voluntarius, neque purè violentus, ergo inter vtrumque medium est, & est vtrumque secundum quid, & hæc est quæ vocatur proprie coactio. Subiectum eius voluntas est quæ proprie cogi dicitur: causa præcipuè coactionem inferens est metus, ex quo quando aliquis operatur, duas habet contrarias voluntates, quæ propria coactio est vt patet in exemplo sæpè allato illius qui merces proijcit in mare.

Tertia pars quod metu semper minuitur peccatum patet quia minuitur semper ab eo voluntarium. Imò quod penitus aliquando excuset à peccato communissimè Theologi omnes docent. Primò quando Præceptum est purè humanum, ciuile, vel Ecclesiasticum, sine peccato vllò violari potest, modò nullum inde Fidei dedecus redundet, neque vllum scandalum, verbi gratiâ posset aliqua intentato mortis metu sine vestibus sacris celebrare Missam, nisi hoc imperetur in contemptum fidei, quia leges humanæ cum tanto dispendio non obligant. Secundò quando Præceptum est diuinum sed posituum sæpè non obligat quando est metus grauis, nisi meritò timeatur contemptus Fidei, scandalum, aut damnum Proximi v. g. non teneor facere confessionem integram materialiter, vel præmittere illam communioni, si prohibeat metus grauis: possum contrahere Matrimonium sed non illud consummare, votum habens simplex castitatis. Non possum tamen consecrare in vna specie, reuelare confessionem, & alia huiusmodi: quia commune Religionis hic bonum agitur. Tertiò, quando præceptum est naturale, prohibens aliquid malum intrinsecè, nunquam excusatur à peccato quantuncumque imminet metus grauis v. g. nunquam licet mentiri, occidere innocentem &c. quando autem naturale Præceptum prohibet aliquid quod non est intrinsecè malum, metus grauis potest excusare à peccato. Huiusmodi est comestio carnis humanarum vt contra Valentiam probat Sanchez l. 1. c. 18. in *decal.*

Metus mi-
nuit, &
aliquando
tollit pec-
catum.

Ad primam Resp. contractus factos ex metu non esse irritos ex solo naturæ iure, vt tradam infra cum Azor, Lessio, Sanche, Castro. Imò etiam ex iure positio illos esse quidem rescindendos quando ex metu graui & iniuste incusso facti sunt, sed non esse tamen eo ipso irritos, nisi sit contractus matrimonij, votum solemne, testes in testamento adhibiti, quia sic iura sanciant. Nunquam tamen metus vllus excusat ab obseruatione præcepti naturalis quando illud prohibet aliquid malum, vt nuper monebam.

Contrã-
ctus facti
ex metu.

Ad secundam patet ex dictis, in 3. parte conclusionis quomodo grauis metus excuset interdum à peccato in Præceptis aliquibus posituis, etiam si non efficiat opus simpliciter inuoluntarium.

Metus
grauis à
peccato
excusans.

Ad tertiam Resp. tria communiter requiri ad metum grauem, primò vt sit de graui malo, cuiusmodi sunt mors, mutilatio, verberatio. Secundò, vt incutiens metum sit potens, & putetur probabiliter executurus. Tertiò vt patiens metum non possit facile resistere. Eorum vnum si desideretur, metus non erit grauis, sed leuis, vtrum cum aliquis ex metu graui committit peccatum mortale, censetur metus ille cadere in constantem virum, inter authores dissidium est, ego existimauerim, illum esse posse metum qui cadat in constantem virum, quia licet ille qui tunc peccat, violet aliquam aliam virtutem, non tamen censetur violare virtutem constantiæ.

Ad gra-
uem metum
quid exi-
gatur.

V u 2

§. V.

§. V.

Virum concupiscentia, seu passio qualibet reddat actum inuoluntarium.

Nomine (concupiscentia) hic intelligitur vehemens aliqua passio desiderij, amoris, spei, doloris, odij, fugæ, iræ. Passio autem alia est antecedens, quæ non causatur per actum voluntatis liberæ, sed illum præuenit, alia consequens quæ causatur per actum voluntatis.

Ratio ergo dubitandi est primò, quia ubi minuitur cognitio, ibi minuitur voluntarium, sed proprium est passionum quando sunt vehementiores vt vim intellectiuam perturbent, ne veritatem perspiciat, & rectè possit de rebus iudicare, igitur passio etiam minuit voluntarium.

Secundò, certum est quod passio reddit hominem seruum & libertatem eius imminuit: hoc autem efficere non potest, nisi minuendo voluntarium, ergo per passionem actus redditur minus voluntarius.

Tertiò, vehemens aliqua passio excusat interdum à peccato, quod efficere non potest nisi minuendo voluntarium.

Dico sextò, concupiscentia & passio quælibet quamuis minuat libertatis usum, semper tamen auget voluntarium in actu qui fit ex passione. Ratio est quia tunc actus magis est voluntarius, quando fit cum cognitione magis intensa circa obiectum, & cum actu voluntatis magis intenso, sed quod fit ex aliqua concupiscentia fit cum cognitione magis intensa: quia passio efficit vt magis cognoscatur obiectum sub ratione boni, & minus sub ratione mali, passio enim applicat intellectum & voluntatem ad obiectum quod prosequitur, actus ergo magis est voluntarius: sed est minus liber, quia tunc libertas voluntatis minuitur, quando indifferentia obiecti minus cognoscitur, tunc autem crefcit voluntarium quando indifferentia obiecti minus proponitur, quia voluntatis actus tunc est intensior, ergo quo magis augetur voluntarium, eo sæpè magis minuitur libertas. Vnde,

Tota ratio dubitandi solum probat passione libertatem imminui, non probat imminui rationem voluntarij.

SECTIO II.

Quanam sint diuisiones præcipua Voluntarij.

Exposita propriâ ratione actus Voluntarij & inuoluntarij, venio ad quasdam species præcipuas Voluntarij quarum notitia maximum in moralibus usum habet. Prima est diuisio in necessarium, & liberum. Secunda, in formale & virtuale. Tertia, in directum & indirectum. Quarta, in voluntarium efficax & inefficax. De tribus prioribus pauca dicam, de quarta commodior alibi sermo erit.

§. I.

Prima Voluntarij diuisio in Necessarium, & Liberum.

Voluntarium aliud habet indifferentiam agendi, & non agendi, diciturque liberum: aliud indifferentiam talem non habet, vocaturque necessarium. Quam voluntarij diuisionem lumine ipso naturæ notam multipliciter impugnant recentiores Sectarij, hoc in primis volentes, nullum actum esse voluntarium, qui non sit liber. Illud autem solum esse necessarium, quod est violentum aut coactum, quem

errorem apertissimè conuincam quæstione sequenti. Nunc de proposita & receptissima diuisione voluntarij.

Ratio dubitandi est primò, quia sponte ac sine coactione, agere non videtur esse aliud quàm agere liberè, vt videtur satis apertè innuere Augustinus lib. 3. de libero arbitrio cap. 3. *Quidquid fit quando volumus, & non fit quando nolimus, liberum est, si vero cum volumus, non fiat, vel si nolimus fiat, non est liberum, quia non est in nostra potestate.*

Secundò, diuisio illa voluntarij in necessarium & liberum, nec est diuisio generis in species, quia liberum & necessarium duo tantum accidentia sunt actus voluntarij, cum dicant tantum cognitionem indifferentem & necessariam: neque diuisio est subiecti in accidentia, quia liberum & necessarium dicuntur esse duæ species voluntarij.

Tertiò, vel liberum est perfectius necessariò, vel est imperfectius, non primum, alioqui amor beatificus imò & diuinus esset imperfectior amore viatorum; non secundum, quia sic operatio bruti esset perfectior operatione hominis.

Dico primò, actus voluntarij rectè diuiditur vniuersim loquendo in necessarium, & liberum, tanquam genus in veras species.

Primam partem post Aristotelem asserunt omnes Philosophi, & Theologi omnes post S. Thomam, cum Scripturis, Concilijs, & Patribus omnes Catholici, vt demonstabo postea fusiùs. Nunc dicere satis sit doctrinam illam quæ asserit quod voluntarium omne, sit liberum, esse Lutheri, Caluini, Buceri, Bezae, damnatam in Tridentino *sess. 6. c. 5. & can. 4. ac 5.* Deinde à Pio V. & Gregorio XIII. in decretis contra *Michaëlem Baium*, vt videas quibus è fontibus noua illa doctrina prodeat, quam S. Thom. *quæst. 6. de malo.* Iamdiu pronunciauit hæreticam, quia per eam tota tollitur ratio meriti, & demeriti: contrariam Fidei, per quam subuertuntur etiam omnia principia Philosophiæ moralis, imò & luminis naturalis, ex quo solo. Argumentor secundò, quia si omne spontaneum liberum est, nihil est quod belluis, quod pueris, quod amentibus vera negetur libertas, atque verum meritum & demeritum, Deus se ipsum liberè amabit, productiones ad intra erunt liberæ, sicut amor etiam beatificus. A priori ergo ratio est, quia liberum illud est, vt postea conuincam, quod fit à voluntate indifferente ad agendum vel non agendum, id est quæ tunc cum agit potest non agere; sed omne spontaneum non est huiusmodi, ergo non omne spontaneum est liberum. Sed hæc postea.

Secunda pars quod diuisio hæc non sit diuisio subiecti in accidentia, sed generis in species, probatur, quia illud est verum genus quod prædicatur quidditatiuè de pluribus differentibus specie: voluntarium huiusmodi est, nam actus procedens à principio intrinseco cum cognitione, prædicatur quidditatiuè de actu qui procedit ex cognitione indifferente, & de eo qui procedit ex cognitione necessitante. Primum illud est voluntarium liberum: alterum autem est voluntarium necessarium, ergo voluntarium prædicatur quidditatiuè de voluntario necessario, & libero.

Ad primam Resp. negando quod sponte agere non sit aliud quàm liberè agere, quod sæpè damnat infantia Augustinus præsertim lib. *de gratia & libero arbitrio cap. 2. & seq.* Cum ergo dixit liberum esse quod si volumus est, si nolimus non est, significauit apertè voluntatem tunc esse liberam quando est indifferens ad volendum & nolendum, id est non præcisè quia vult, nam amens etiam vult, sed quia tunc quando vult, potest non velle.

Ad

Concupiscentia quid significet.

Rationes dubitandi.

Passio auget voluntarium, minuit liberum.

Difficultates in oppositum.

Affectio bimestris

Probat veritas huius diuisionis.

Est diuisio generis in species